

Rexa Dezső

Budanestre vonatkozó ujságcikkek

Osztályozás

Tárgy:

725.17

Hely:

Idő:

"1933"

Személy:

Helyszám:

Száz esztendő visszhangja.

Írja:

Rexa Dezső

Forrás:

Képes Krónika
Budapest 1933 VII/2

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. fűz.)

(Oldal)

Királyi kastély Budán
régen (balra) és ma (lent).

f. XX. cs. 23. sz.

IV.

A KIRÁLYI KASTÉLY BUDÁN

Még csak «kastély». A király lakóházainak éppen olyan sarzsija van, mint a tisztjeinek. A tábornok azok között a vár. Az a legelső, a legfőbb otthon. Ilyen csak Bécsben volt, no meg Prágában. A palota, a várpalota, a kastély az mind alsóbb sarzsi. A magyar fővárosnak csak a legutolsó jutott. Jóval később, akkor amikor Budapest a magyar király székesfővárosa lett, akkor lett a kastélyból vár.

A királyi vár régi udvarát mutatja képünk. A mai világhírré érdemes épülettömb Pestre tekintő homlokzatának déli szárnya ez az épület. 1749-ben tették le az alapkövét s amikor felépült — nem a király lett a lakója, hanem a jólelkű Angolkisasszonyok növendékánykái voltak benne, azután — mikor II. József az apáca-iskolákat leépítette, a nagyszombati egyetemet helyezte itt el, míg nem az egyetem is átkerül vén Pestre, egy ideig üresen állott, amikor a főherceg-nádorok-

nak lett otthonává.

Hogy ebből az istenáldotta helyen épült palotából nem lehetett uralkodói lakás, annak megvolt az oka: a katonák nem engedték. Budát ők még jóval a kiegyezés után is mindig erősségnek tekintették és egy eshetőleges ostromnak nem akarták kitenni a legfőbb hadúr portájt, előttük lebegett mindig a tény, hogy negyvenkilencben a honvédségük felgyújtották. Hosszas

vitázások és tárgyalások után végre ártatlanosították a generális urak a várat s attól kezdve lehetett szó arról, hogy ott az épület céljának érdekében történjen valami.

Amikor ez a kép készült, a nádor lakta. A jólelkű József főherceg és a vár nem volt olyan szigorúan kiváltságos, mint például manap. Udvarán át közút vezetett. A várbeliek a Tabánba, a Vízvárosba azon át jutottak. Az alacsony kőfal és a fakerítés között út ereszkedik le, a hegy itt meg volt fúrva s a kijáratban volt az úgynevezett Várkapu, melyet Uj-kapunak is hívtak, mert az a XVIII-ik század legvégén nyílt csak meg a forgalomnak.

A nyugati oldalon állott a várta: a katonai őrség háza, az őrsége, amelyet nem a szükség parancsolt ki, de a legmagasabb előírás, mely szerint a főhercegeket — katonai őrség illeti meg. Az utcai lárma nem méltó a magyar királyi otthon udvarához s amikor arról volt szó, hogy a kastélyt újjá fogják építeni, első gondolat volt, hogy annak a zajnak vetnek véget. Befalazták a kapunyílást, betöltötték az odavezető lejárót, síma lett az udvar és a kapu helyére a falon kívül díszkutat állítottak, mely az utca tengelyében feltűnő helyen áll.

A várpalota udvara manap más képet mutat. Az átépítés, a megújítás által friss, művészi benyomásokat kelt. A Mária Terézia korabeli barokk ízlés nemes szárnyalása, a gazdag kiképzés, a szoborcsoportok, kandelláberek fényűző pompája tüneményszerűen szépre váltották az egykori egyszerű, semmitmondó udvar, illetőleg előtér képét, Királyi lett.